

IX.

De middagzon schoot hare stralen door de gekleurde ruitjes der hooge vensters van het raadhuis en strooide spelend licht op den met roode en blauwe estriken * geplaveiden vloer en de gebeeldhouwde meubelen der zaal.

Aan het oppereinde der lange tafel, in eenen zetel met armstukken en hooge rugleuning, waarop het wapenschild der graven van Meersenberg heel kunstig gebeiteld was, zat de hertog van Brabant. Hij had zijne schitterende krijgsrusting afgelegd en droeg het prachtgewaad der voorname heeren van dien tijd: een kolder van bebloemd satijn met gouddraad bestikt en met hermelijn omboord. Die kolder sloot hoog aan den hals en was daar van eene gouden liskoord voorzien. Een mantel van purper fluweel hing over de kap van zijn zetel. Zijn hoofd, met de langs voren tamelijk kort geknipte haren, was bedekt met eene fluweelen muts, eveneens met hermelijn belegd. Naast hem, op de tafel, lag zijn zwaard, waarvan het gevest van goud en kostbare gesteenten schitterde en op welks knop het hertogelijk wapen ingesneden was.

Met den elleboog op de tafel en het hoofd op de hand rustend, luisterde hij met gespannen aandacht naar ridder Boso van Gellenghe, die in eerbiedige houding voor hem stond.

— Heer ridder, sprak hij eindelijk, het is eene zeer ernstige zaak, welke gij van ons verlangt. Gij zult wel begrijpen dat ons hertogelijk woord, wanneer het eenmaal gegeven is, niet lichtzinnig mag ingetrokken worden. Om tot zulk besluit te komen, moeten er zeer gewichtige redenen bestaan.

De aangesprokene boog ten teeken van instemming.

— Dat uwe hoogheid gelieve na te denken over hetgeen ik de vrijheid genomen heb haar voor te leggen, en zij zal tot het besluit komen, dat het verzoek van mijnen edelen vriend, den graaf van Meersenberg, zeer rechtmatig is.

— Wij brengen hulde aan uwe welsprekendheid en aan de vriendschap, waarin zij haren oorsprong vindt, maar, ridder, wij herhalen dat wij onmogelijk uitspraak kunnen doen zonder eerst de beide partijen

* Estrik — gebakken vloersteen.

gehoord te hebben. De meier wacht reeds. Hem zullen wij eerst hooren.

— Vóór den graaf, heer hertog? sprak Boso verbaasd.

— Wij willen eerst den meier hooren! Dat is onze wil! Na hem komt de beurt aan den graaf van Meersenberg! Zeg hem dat hij alsdan zal te antwoorden hebben op de vragen, welke ons rechtvaardigheidsgevoel ons dan zal ingeven.

De heer van Gellenghe begreep dat het onnoodig en hoogst onbehendig zou zijn te blijven aandringen en verliet buigend de zaal.

Godfried stond recht en wandelde eene poos heen en weder.

— De toestand is ernstiger dan ik dacht, mompelde hij nadenkend. Zoo de heer van Gellenghe waarheid gesproken, heeft, is het inderdaad beter dat de gemeente afgeschafft worde. Ik mag den adel, die mij steeds genegen geweest is, niet achteruit zetten om der wille van eenige poorters. Wat zijn feitelijk de poorters? Eenige menschen, die vroeger lijf- en halseigenen waren, meer niet. Op dit oogenblik vooral kan ik de hulp mijner leenmannen niet ontberen! Maar de poorters, de mannen der gemeente, zijn in de laatste jaren eene macht geworden, waarmede wij reeds hoeven af te rekenen! Hola! Kapitein!

Een officier der hertogelijke lijfwachten verscheen.

— Dat de meier van Meersenberg binnentrede!

Een oogenblik daarna verscheen meester Hespel. Hij boog en bleef bij de deur staan.

— Nader, waarde man!

De meier trad bij de tafel, maakt weder eene diepe buiging en sprak:

— Dat God, die ons ziet, hoort en oordeelt, zijne zegeningen uitspreide over den doorluchtigen hertog van Brabant voor de vaderlijke welwillendheid, waarmede hij zijne nederige onderdanen ontvangt!

De flinke figuur van meester Hespel, zijne eerbiedige, doch onbeschroomde houding en zijne vaste, helderklinkende stem maakten klaarblijkelijk eenen zeer gunstigen indruk op den hertog. Het was dan ook op minzamen toon dat hij antwoordde:

— Dank, waarde meier, voor uwe gulle wenschen. Wij hebben er altijd aan gehouden in de mate onzer krachten te zorgen voor het heil onzer talrijke onderdanen. Wij minnen de rechtvaardigheid en verlangen dat ieder van hen zijne plichten en rechten kenne. Worden de plichten vervuld en de rechten geëerbiedigd, zoo door minderen als door meerderen, dan heerschen ook eendracht, vrede en liefde.... Zoo ook in onze goede stad Meersenberg.

Zonder verdere inleiding verklaren wij u ontboden te hebben om uwe uitleggingen te vernemen in de zaak, welke ons voorgelegd werd door

onzen getrouwen leenman, den edelen graaf van Meersenberg. Wij zullen ze dus in korte woorden uiteenzetten.

— Ik ken die zaak, genadige heer, sprak de meier diep-ernstig. Staat gij uwen nederigen dienaar toe dat hij zich in volle vrijheid uitdrukke?

— Zonder twijfel! Wij zijn overigens overtuigd dat er geen woord over uwe lippen zal komen, hetwelk den hertog van Brabant zou kunnen kwetsen!

Een zetel wijzende, vervolgde hij met goedheid:

— Neem plaats, oude man, en spreek!

De grijsaard maakte echter van die vriendelijke uitnoodiging geen gebruik.

— Het betaamt niet, sprak hij, dat ik, nederig poorter, gezeten zij in tegenwoordigheid van mijnen doorluchtigen vorst. Wel heeft de levenswinter mijn hoofd oversneeuwd, maar het hart en de leden bezitten nog de kracht van den rijpen zomertijd.

Daar uwe hoogheid het mij toelaat zal ik dus vrijelijk en zonder ommewegen spreken, zooals het past aan den driemaal herkozen meier dezer stad. Om uwe hoogheid belang in te boezemen voor onze zaak, zal ik haar herinneren hoe onze gemeente ontstaan is. Dies hoef ik slechts te zeggen dat wij onze vrijheden gekocht hebben voor eene groote somme gelds; dat hij, die op den bijbel gezworen heeft haar te beschermen, thans het meinedig inzicht koestert haar te willen vernietigen, alhoewel wij nooit aan onze verplichtingen jegens hem en jegens u te kort zijn gekomen. Is dat eerlijk en mag een edelman in zulk geval zijn ridderwoord breken?

— Is die vraag tot ons gericht, heer meier?

— Neen, vorst. Het is eene vraag, die ik me zelve stel en waarop ik, die geen edelman ben, naar de inspraak van mijn geweten en naar luid der wetten, met een beslist „Neen!” moet antwoorden!

Vóór vier jaar, heer hertog, was de toestand te Meersenberg allereendigst! Graaf Tanemar was gestorven en zijn oudste zoon Hugo volgde hem op. Toen volgden er lange dagen van schandige, hemeltergende boosheid... Betaamt het een man van mijnen stand over het gedrag zijner Heeren een oordeel te vellen in uw bijwezen? Waarschijnlijk niet, maar dat mijne grijze haren en de toelating van uwe hoogheid die daad verontschuldigen!...

De hertog keek gedurende eenige oogenblikken ernstig voor zich.

— Ga voort, meier. Het heugt ons nog dat de handelingen van graaf Hugo inderdaad niet stichtend waren en groot misnoegen verwekten.

— Zoo is 't, genadige vorst! Het slecht en onzedelijk gedrag van Heer Hugo ging alle palen te buiten. De adel zelf sprak er schande over

en was ten zeerste op hem verbitterd. Weldra ontstonden er twee partijen in de stad: de eene was vóór, de andere, verreweg de talrijkste, was tegen den graaf. De aanleider deze laatste was de man, die op het slagveld bij Ransbeek, de wieg, waarin uwe hoogheid lag, aan den tak van eenen boom hing ten aanschouwe van heel het Brabantsche leger, en daarna aan de zijde van de heeren van Diest, Bierbeke, Wezemaele en Wommel op den vijand instormde om de zaak van zijnen jongen vorst te doen zegepralen: ik bedoel den grijzen ridder Maarten Roelants van Domen!

— Hoe weet gij dat? riep de hertog levendig.

— Ik was zijn lijfknecht en streed waar hij streed, was het eenvoudige antwoord. En het was een bloedige strijd. Ik heb er menig lidteeken van behouden op het hoofd, op de borst en op de armen; maar niet één op den rug! Om mij voor mijne trouwe diensten te beloonen schonk ridder Maarten mij vrijheidsbrieven!...

— Gij hadt ze verdiend, waarde meier! — Ga voort!

— Op zekeren avond werd ridder Maarten op de straat vermoord. Het kapittel van Meersenberg vaardigde strenge edikten uit tegen de moordenaars en sloeg ze in den ban der kerk. Tusschen dezen bevond zich de jongere broeder van heer Hugo....

— Dat was eene vreeselijke geschiedenis, mompelde de hertog. Wij hebben recht gesproken over de onverlaten en hen ten eeuwigen dage uit onze staten verbannen....

— Uwe hoogheid was insgelijks overtuigd dat graaf Hugo de aanlegger van dit schromelijk misdrijf was....

Terwijl meester Hespel sprak was de vorst uit zijn zetel opgerezen en wandelde zenuwachtig heen en weder. Eindelijk bleef hij voor den grijsaard staan.

— Ja, de graaf was schuldig, en wij willen het niet ontkennen. Maar hij had ons kort te voren in den strijd tegen Gelderland overgroote diensten bewezen en daarom schonken wij hem vergiffenis!...

— Zoo is het, heer hertog! En daardoor groeide zijne stoutmoedigheid nog meer aan. Hij deed zelfs degenen in den kerker werpen, welke de moordenaars aangeklaagd hadden. Deze daad deed het twistvuur met meerdere hevigheid opflakkeren en de stad Meersenberg geraakte in een staat van afgrijselijke regeeringloosheid. Geen dag ging er voorbij of er vloeide bloed in de straten. De opstand werd algemeen.... Toen ontstond onze gemeente. Voor eene overgroote somme gelds zwoer graaf Hugo haar te eerbiedigen en te beschermen. Vervolgens wendden wij ons tot uwe hoogheid...

Dit zeggende ontrolde meester Hespel een perkament, waaraan groote zegels hingen.

— Ziehier, heer hertog, het grootzegel van Brabant naast dat van den graaf!

Zich daarna voor Godfried III op de kniën werpende, riep hij met van aandoening bevende stem:

— Neen, hoogheid, gij zult onzen val niet voltrekken! Wij hebben steeds met de grootste stiptheid al de verplichtingen vervuld, welke gij ons hebt opgelegd. Sta niet toe dat wij weder onder het juk komen van den man, die, door hebzucht gedreven, ons terug tot den staat van slavernij wil brengen, waaruit wij ons verheven hebben ten koste der grootste opofferingen.

En met bitteren nadruk vervolgde hij:

Alsdan zou de wanhoop ons tot daden kunnen brengen, waarvan de gevolgen verschrikkelijk zouden zijn! Gij weet beter dan ik, mijn vorst, dat een man, een volk, tot het uiterste gedreven, tot alles in staat is!

De hertog trad op den geknielden grijsaard toe en dwong hem met vriendelijk gebaar recht te staan.

— Wees bedaard, oude man, wees bedaard! Zoo verre is het immers niet gekomen? Ga terug tot uwe medeporters en zeg hun dat wij ons met hunne zaak zeer ernstig zullen bezig houden en niets beslissen tegen de rechtvaardigheid in.

— Helaas, hoogheid, zuchtte meester Hespel, ik had mij geveild hun een afdoende hertogelijke beslissing te brengen.... Maar het zij zoo! Ik stel met betrouwen onze toekomst onder uwe hoede!...

Dat het mij nochtans, alvorens van hier te gaan, toegelaten weze een doorslaand bewijs te leveren van de slechtheid van heer Hugo en van zijne kwade trouw jegens zijne medemenschen, jegens zijnen leenheer!...

Onder het uiten dier woorden haalde hij een zak te voorschijn en schudde een aantal muntstukken op de tafel. De hertog zag dit verbaasd aan. De meier bemerkte het en sprak:

— Uwe hoogheid is verwonderd? Dat zij zich gewaardige deze schellingen, denariën en penningen nauwkeurig te bezichtigen, te wikken en te laten klinken; zodoende zal zij een bewijs te meer hebben van den eerbied van den graaf voor 's lands wetten.

— Wat wilt ge beduiden? Dat geld...

— Dat geld is valsch en geslagen buiten uw weten!

— Graaf Hugo een valsche munter?

— Ja! Het is ons bekend dat hij een bekwaam goudsmid uit Aken heeft doen komen, die meer dan drie maanden op het kasteel heeft doorgebracht. Zekeren dag was deze met eenige krijgsknechten op zwier en kwam met hen in de taveerne van Riekje Wipneus aangeland, waar toevallig een paar porters zaten. Zij dronken er bier, mede en wijn met volle potten en waren eindelijk volslagen dronken. Toen de taptoe klepte

en zij verzocht werden heen te gaan, betaalde hij het gelag met dit geld. Riekje, die uiterst bij der hand is, had geen betrouwen in die nieuwe muntstukken. Zij ondervond alras dat ze veel te licht waren en dat de klank niet zuiver was. En toen werd de dronken goudsmid kwaad en verzekerde dat het goede munt was, want dat hij ze zelf voor heer Hugo gemaakt had. Riekje bracht ons het geld en het duurde niet lang of andere taverniers en winkeliers berichtten ons dat grafelijke krijgsknechten hen met dezelfde munt betaald hadden. Op enkele dagen was er voor meer dan tweehonderd ponden in omloop gebracht binnen de muren van Meersenberg!

— Is het mogelijk? riep Godfried III verontwaardigd. Laat ons die geldstukken! Het feit, waarmede gij ons daar bekend maakt, is een aanslag op onze hertogelijke voorrechten! Het zal ons aanzetten niets te verhaasten! In alle geval moogt gij uwe medepoorters aanzeggen, dat wij hunne vrijheid zullen doen eerbiedigen!

Een glimlach van geluk vloog over het gelaat van den meier.

— Mijn vorst, sprak hij, ik heb mijne zending nog niet geheel volbracht. Wij weten dat de oorlog uwe schatkist uitgeput heeft en dat er voor den veldtocht tegen den graaf van Namen, waarvan wij gehoord hebben, veel geld noodig is. Daar het onze innige wensch is, dat de Brabantsche banier zegevierend uit den strijd kome, stellen wij, buiten de gewone belasting, nog twee, ja, driehonderd Brabantsche ponden zilver te uwer beschikking! Het keur onzer gemeentesoldaten zal u volgen binnen de grenzen en buiten de grenzen, tot het einde van den veldtocht!

De hertog keek den meier eenigszins verlegen aan. Zijne schatkist verkeerde werkelijk in bedenkelijken toestand, en zijne verbeelding bracht hem de flinke schare gildesoldaten voor den geest, welke hij dien morgen bewonderd had.

— Waarde meier, uw vriendelijk aanbod doet ons veel genoegen! Wij nemen het volgaarne aan en bieden u onzen welgemeenden dank. Ga nu en stel de poorters onzer goede stad Meersenberg gerust!

— God zegene u, mijn vorst, voor dit edelmoedig besluit!

Na die woorden verliet meester Hespel herhaaldelijk buigend de zaal. In het voorvertrek spoedde hij zich voorbij graaf Hugo en Boso van Gellenghe; hij was zoo verblijd, dat hij er niet aan dacht de beide heeren behoorlijk te groeten, en ook niet eens bemerkte met welke uitdrukking van spot en verachting zij hem aanblikten. Vlug als een jongeling liep hij de trappen af en spoedde zich naar zijne woning, waar, volgens afspraak, de gezworenen zouden vergaderen.

Na het vertrek van den meier was de hertog tot de tafel genaderd

en had eenige der geldstukken opgenomen. Hij beschouwde ze aandachtig, beproefde hun gewicht en liet ze klinken.

— Valsch! Ze zijn valsch! Al wat die oude man gezegd heeft is zuivere waarheid!... Mij alleen behoort het recht munt te slaan, echte — of vervalschte, zoo het moet zijn! bromde hij toornig. Wat blijft er nu nog over van heel de pleitrede van ridder Boso van Gellenghe? Niets! Niets! Die brave poorter had gelijk en ik wilde wel dat mijne edelen zoo rechtzinnig en eerlijk waren als hij! Allen schreeuwen en bulderen ze tegen de opkomende gemeenten; maar deze geven aan den adel het voorbeeld van degelijke inrichting en van volmaakte orde in al hunne zaken. Handel en nijverheid gaan vooruit onder hun beheer! Hunne legerbenden, al bestaan zij bijna uitsluitelijk uit gewezen lijfeigenen, zijn geen mengelmoes van havelooze en slechtgewapende lieden, die men vaak met het zwaard in den rug moet voortdrijven, en die maar al te dikwijls door hun mangel aan moed en tucht den uitslag van den strijd in gevaar brengen!

De gildesoldaten zijn allen op dezelfde wijze uitgerust, hetgeen den veldheer minder aan vergissingen blootstelt; zij zijn aan tucht gewoon en bewezen mij steeds de beste diensten!... Wat staat er mij hier te doen? Niet alleen in Brabant, maar in al de staten van het Westen schijnt onder de laten een aandrang ontstaan te zijn om zich aan het gezag hunner heeren te ontwingen door het stichten van gemeenten!...

Ingewikkeld en benauwend vraagstuk, dat heel de maatschappelijke inrichting omvat en gevolgen kan hebben, zoo onmetelijk groot, dat ik ze van mijn hoogen troon niet overschouwen kan! Wat zou het gevolg zijn, zoo ik in mijne staten beslist de gemeenten bescherm en hun ontstaan bevorder? Voorwaar, ik zou mijne heerbenden bijna uitsluitelijk kunnen samenstellen uit goed afgerichte gildensoldaten en daardoor misschien zoo machtig worden, dat ik mijn heerlijken droom zou kunnen verwezenlijken: hertog, koning worden van het aloude Lotharingen; de trotsche graven van Vlaanderen, Henegouw, Luxemburg, Holland en de bisschoppen van Luik, Utrecht en Keulen voor mijn scepter doen buigen; de gelijke zijn der Fransche Koningen en der Duitsche keizers! Heerlijk droombeeld, dat mij steeds bijblijft, dat mijne ziel verrukt en tevens foltert!...

Maar de vrijheid is als eene plant vol geheimzinnige sappen, die haar met ongeëvenaarde weelderigheid doen tieren!... Wat zou er nog gebeuren, indien ik haar openlijk en met al de macht van mijn gezag bescherm? Op een oogwenk zou zij te allen kanten ontspruiten, want de harten der laten zouden hare teelaarde zijn! Krachtig zou zij opschieten om de kasteelen, om de kloosters, in de steden, om mijn troon! Maar de steeds machtiger wordende volkswil zou misschien aan den adel en aan den vorst de wet stellen, want het volk, zich zelve bewust, is machtiger dan wij!...

En van dit onheil zou ik de schuld zijn?... Wat moet ik doen? Waar is de man, tooveraar of gezant des Heeren, wiens ziende blik de toekomst peilen kan, en mij veropenbaren wat zij in heuren schoot verbergt?

Plotseling werd de vorst uit zijne overwegingen tot de werkelijkheid teruggebracht door een luid geklop op de deur.

— Binnen!

De wachthebbende officier verscheen.

— Wie is daar?

— Heer Hertog, de graaf van Meersenberg vraagt om voor uwe hoogheid te mogen verschijnen.

— Hij kome!

De officier verdween. Eenige stonden later trad graaf Hugo binnen en groette diep buigend. Niet het minste spoor van achterdocht was op zijn gelaat te bespeuren. Zijne stem klonk ongekunsteld; zijne houding was eerbiedig en tot het minste zijner gebaren verried den edelman van hooge geboorte. Onder zijn eenigszins verwijfd uiterlijk verborg heer Hugo eene taaie wilskracht, die elke zijner bewegingen, iedere stembuiging op zulke behendige wijze regelde, dat de hertog, hoe onderzoekend hij zijn vasal ook aankeek, bij dezen niets ontdekken kon, wat hem stof tot nadenken kon geven.

De graaf van zijnen kant las duidelijk op het gelaat van zijnen leenheer wat er in dezès ziel omging. Hij liet er echter niets van blijken.

— Gij hebt mij laten ontbieden, hoogheid?

— Ja. Wij willen met u een ernstig onderhoud hebben over het verzoek, dat gij ons gedaan hebt betreffende de afschaffing der gemeente te Meersenberg.

— Nu reeds over die zaak spreken, riep de graaf op luchtigen toon. Ik had gedacht dat wij haar zouden afhandelen gedurende het feestmaal, dat ik mijnen doorluchtigen leenheer dezen avond aanbied in de groote ridderzaal van mijn kasteel, en waar heel de Meersenberg'sche adel zal tegenwoordig zijn.

— Waarom die zaak uitstellen? Wij meenen dat zij gewichtig genoeg is voor u en voor ons.

— Het is voor mij zulke gewichtige zaak den machtigen hertog van Brabant, mijnen geëerden en beminden vorst, tot gast te hebben, dat ik den heelen voormiddag slechts aan de ridderlijke vermaken gedacht heb, welke ik te zijner eere inricht. Dezen namiddag noodig ik uwe hoogheid uit op eene groote jachtpartij in het Meersenger woud, dat met everzwijnen, wolven en roodwild bevolkt is. Mijne jachtwachters hebben er zelfs het spoor ontdekt van een paar dier reusachtige oerossen, waarvan

het geslacht in deze streken meer en meer uitsterft. Zoo uwe hoogheid er daarna geen bezwaar in ziet, zullen wij, na eerst een of ander groot wild opgejaagd te hebben, onzen tocht voortzetten tot aan de aloude abdij van Bennenberg, waar wij bij de eerwaarde monniken een gastvrij onthaal zullen vinden....

Hier hield de heer van Meersenberg plotseling met geveinsde verwondering op en vraagde :

— Is uwe hoogheid ongesteld? Of bevalt mijn jachtplan haar niet?

— Onze gezondheid laat niets te wenschen, graaf.

— Dan is het de jachtpartij, welke...

— Wij zijn een hartstochtelijk jager, maar in de huidige omstandigheden is die jacht voor ons slechts van zeer ondergeschikt belang. Staatszaken gaan vóór vermaken, en het verwondert ons ten zeerste dat gij dit vergeet!

Deze tamelijk scherpe terechtwijzing bracht den graaf eenigszins in de war. Hij had gedacht den hertog gemakkelijk over te halen, en zag nu in dat het niet zonder slag of stoot zou gebeuren. Wat mocht die oude meier toch wel verteld hebben om de zaak zulken keer te doen nemen?

De hertog, die tot op dit oogenblik schijnbaar achteloos tegen de tafel aangeleund had, waardoor de muntstukken aan het oog van zijn tegenspreker onttrokken werden, verliet nu langzaam de tafel, ging in zijnen zetel zitten en verzocht den graaf insgelijks plaats te nemen. Deze laatste had aanstonds het geld opgemerkt.

— Drommels! vloekte hij bij zich zelve. Die oude kreng heeft van mijne valsche munt gesproken! Zoo ik dien slag niet afweer is de gansche zaak naar den weerlicht!

Maar heer Hugo was een meester in het veinzen, en de hertog, hoe scherp hij zijn leenman ook in het oog hield, kon op dezès gelaat niet het minste spoor bemerken van hetgeen er in zijne ziel omging. Het was met een glimlach om de lippen, dat hij den hertog antwoordde:

— Ik had niet durven denken, hoogheid, dat gij de zaak zoo tragisch zoudt opnemen. Wij meenden, heel de Meersenberg'sche adel en ik, dat de rechtvaardigheid onzer zaak...

— Graaf, viel de hertog hem op strengen toon in de rede, wij hebben nog niets besloten en verklaren, na hetgeen wij daarstraks vernomen hebben, dat wij den toestand beschouwen onder een daglicht, hetwelk voor u weinig gunstig is.

— Hoogheid!...

De vorst strekte de hand uit naar de muntstukken.

— Heer van Meersenberg, kent gij dat geld?

— Ja!

— Ja? Gij bekennt dus...

— Bekennen, Hoogheid? Ik heb niets te bekennen...

— Wat?

— Ik weet dat het valsche munt is.

— Hier te Meersenberg gemaakt!

— Neen, te Keulen!

— Te Keulen? ... Maar te Meersenberg onder het volk verspreid!

— Helaas, ja!

De hertog keek heer Hugo verbaasd aan.

— Hoe zoo?

De graaf richtte het hoofd op en sprak op fieren toon:

— Ik word dus beschuldigd valsche munt gemaakt te hebben en moet mij tegen die ongerijmde beschuldiging verdedigen! Zóó ver is het dus gekomen! Poorters, gewezen hals- en lijfeigenen, matigen zich reeds het recht aan mijne riddereer in verdenking te brengen bij den vorst, wien ik nooit den dienst van mijn arm en van mijn zwaard geweigerd heb! ... Maar het zij zoo; ik zal mij verdedigen!

Eenigen tijd geleden had ik een goudsmid uit Keulen ontboden om het gouden drijfwerk op mijn helm en op mijn wapenschild te herstellen. Die man, hoewel zeer bedreven in zijn vak, was een fielt! In zijne werkplaats te Keulen had hij volle zakken valsche Brabantsch geld gemaakt en die met zijn pakgoed heimlijk herwaarts gebracht. Mijn schatmeester werd zijn medeplichtige. Ik heb, zoodra ik hunne schurkerij vernomen heb, beide deugnieten doen opknoopen.

— Waarlijk?

— Ik zweer het! Voor het overige weet ik niet wat die vermetelee poorter u moge verteld hebben; maar ik ben overtuigd, dat het mij niet moeilijk zal vallen de vooringenomenheid te vernietigen, welke hij in uwe ziel tegen mij verwekt heeft.

— Des te beter, graaf, en hoe eerder hoe liever! Daarom zullen wij de jachtpartij tot morgen uitstellen. De dag van heden weze enkel aan de openbare belangen gewijd.

— Uitstellen? Waarom? Wij kunnen die belangen, welke eveneens de mijne zijn, even goed in de vlakte bespreken als in deze zaal. Daarvoor zijn zij eenvoudig genoeg!

— Graaf, gij bedriegt u! Nooit werd ons een vraagstuk voorgelegd, zoo ingewikkeld en belangrijk als dat der gemeente van Meersenberg! Het al of niet bestaan van gemeenten is op staatkundig gebied van het allerhoogste gewicht!

Bij het hooren dier verklaring flikkerden de oogen van den graaf.

De hertog zelf had daardoor de zaak gebracht op het terrein, dat hij, Hugo, met zijn vertrouweling Boso reeds sedert verscheidene dagen onderzocht en besproken had. Het was dan ook met onverholen haast dat hij antwoordde:

— Staat uwe hoogheid mij toe daaromtrent onbewimpeld mijne meening te zeggen?

— Gewis!

— Ik zal dan spreken, mijn vorst, en u tevens bewijzen dat Hugo van Meersenberg, dien gij, voortgaande op zijne verledene daden, voor een zeer lichtzinnig mensch aanziet, in feite heel wat anders is!

Deze behendige inleiding miste haar doel niet.

— Wij luisteren, graaf! Wij luisteren met beide ooren, riep de hertog.

— En uwe nieuwsgierigheid gaat bevredigd worden, was het antwoord. Uwe hoogheid heeft tot voorvader Godfried met den Baard, graaf van Leuven. Mijne voorvaders waren toenmaals, en zelfs reeds vele geslachten te voren, graven van Meersenberg en onafhankelijk van de uwe. Maar onze gemeenschappelijke voorouders waren de Franken, die, aangevoerd door hunne hertogen en koningen, na lange jaren door de Germaansche wouden gedwaald te hebben, eindelijk het vermolmde Romeinsche rijk aanvielen. Onze Frankische voorouders onderjuktten de bewoners dezer gewesten en zelfs die van geheel Gallië. Zij werden de bezitters, de edelen; en de vroegere bezitters, alhoewel zij de Franken duchtig ter zijde gestaan hadden tegen de Romeinsche legioenen, werden de dienaars, de slaven, de lijfeigenen? Eerlijk mag dit eigenlijk niet genoemd worden, maar het noodlot heeft het zoo gewild, en daaraan kan niets veranderd worden. Langzamerhand ontstonden de feodale wetten, welke door de laatste Merwigers, maar vooral door Karl den Groote op vaste grondslagen bevestigd werden, en die heel de maatschappij regelden. Tijdens onze Frankische voorouders waren de edelen meesters over den grond; die toestand heeft zich mettertijd geheel gewijzigd, want heden is de grond meester over den mensch, hij weze koning, leenheer, leenman of laat. Allen zijn aan den grond gebonden; zonder hem zijn wij niets, uwe hoogheid zoomin als ik, ik zoomin als de minste mijner laten. Het grondbezit beheerscht alles en allen, en bepaalt het verschil van rang en stand. Wie daaraan raakt, raakt aan de grondvesten der huidige samenleving.

Nu, dát doen de poorters! Hunne vrijheden druischen in tegen de bestaande maatschappelijke verhoudingen! De laten hebben hier en elders slechts één wensch: gemeenten stichten! De gemeentemannen op hunne beurt droomen steeds van meerdere vrijheden! Van iedere gelegenheid maken zij gebruik om er nieuwe, grootere te bekomen! Elke van die toe-

gestane vrijheden vermindert onze rechten, verzwakt ons gezag! Het laaggeboren volk beoogt slechts één doel, dat hun gewis door den duivel ingeblazen wordt: zich losrukken van de Heeren, hunne natuurlijke meesters!... Door zich van ons los te rukken ontwringen zij zich aan den grond. Zoo dát niet belet wordt, hoogheid, zal aldra het leenroerig stelsel instorten, evenals een gebouw, waarvan de hoeksteen losgerukt zijn. Te allen kanten zouden mouterij en omwenteling uitbarsten, en wij, de natuurlijke heeren en meesters, zouden er de eerste slachtoffers van zijn! Het is daarom, mijn vorst, dat ik den staatkundigen misstap, door mij begaan, zou willen herstellen vóór het telaat is!

De hertog keek den spreker met ongeveinsde verbazing aan. Hij kon natuurlijk niet vermoeden, dat al hetgeen de graaf hem met zulke overtuiging voorhield eene van buiten geleerde les was, in een woord, dat Hugo hem slechts opdreunde wat Boso van Gellenghe hem aangeleerd had. De graaf bemerkte zeer wel den indruk, welke zijne redevoering op zijn toehoorder gemaakt had, en dacht het oogenblik gekomen om zijnen grooten slag te slaan. Hij vervolgde:

— De poorters van Meersenberg, alhoewel hunne gemeente slechts sedert vier jaren bestaat, zijn reeds zóó verwaand geworden, dat zij, zoo men hen liet begaan, mij uit mijn kasteel zouden willen verjagen! Langs allerhande bedekte wegen vallen zij mijn gezag aan; geen middel laten zij onaangewend om mij hatelijk te maken!

En met hooghartig misprijzen het geld wijzende:

— Dáár ligt een bewijs hunner slechte trouw! En nu stel ik de vraag: Ben ik, ja of neen, de erfelijke bezitter van het graafschap Meersenberg?

— Wis en zeker!

— Welnu, de edelen zijn het allen met mij eens, daar de houding der poorters voor hen niet minder beleedigend is! Alwie blazoën en naam bezit vindt in de gemeentemannen onverzoenbare vijanden!... Wat beslist nu uwe hoogheid?

Godfried III zag zijn leenman besluiteloos aan.

— Wij hebben daarstraks den meier dezer stad aanhoort. Zijne bewijsvoering, alhoewel gansch tegenstrijdig met de uwe, was even overtuigend. Wij hebben hem ons woord gegeven...

— Wanneer men zijn woord aan eerlijke personen verpand heeft, moet men het houden! Uwe hoogheid bevindt zich echter in hetzelfde geval als ik! Daar de poorters door hunne voortdurende kuiperijen aan hunne verbintenissen te kort komen, heeft uwe hoogheid, evenals ik, het recht haar woord terug te nemen.

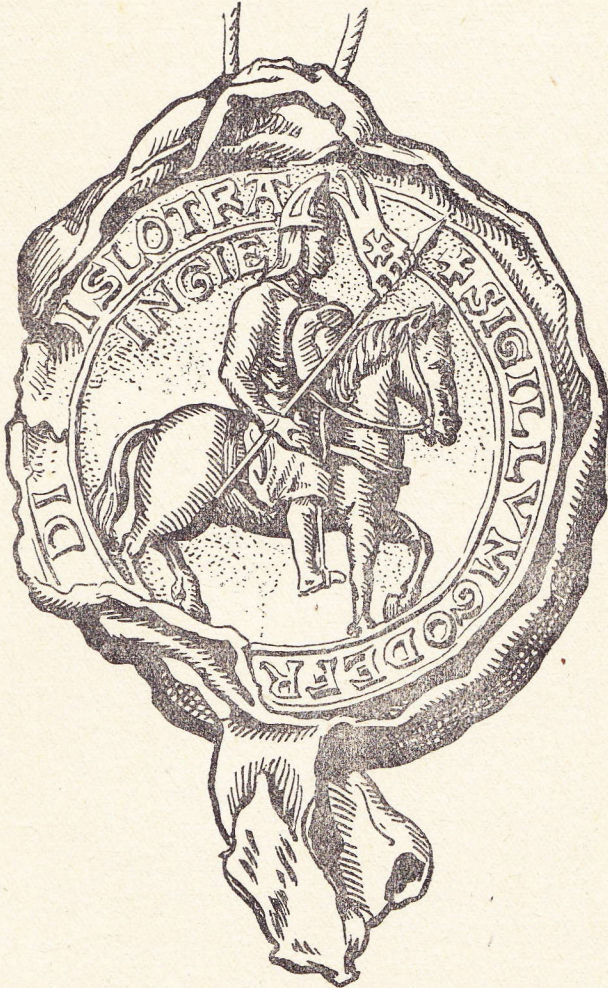
Verder wil ik er nog bijvoegen, dat ik uit vertrouwbare bron vernomen

heb, dat de sluwe meier uwe hoogheid driehonderd zilveren ponden aangeboden heeft. . .

De hertog keek verlegen op; dat leek immers naar omkooprij. Mocht hij zich wel laten omkopen?

— Inderdaad, mompelde hij. — Wij moeten bekennen, graaf, dat gij er behendige verklikkers op na houdt.

— Toch niet, was het antwoord. De zaak is veel eenvoudiger:

Zegel van Godfried III.

tusschen de poorters, tusschen de gezwornen zelfs, zijn er nog wel mannen te vinden, die het hart op de rechte plaats dragen en onze heilige rechten blijven herkennen. . .

Welnu, mijn vorst, in mijn naam en in dien van den Meersenbergischen adel, bied ik er u driemaal driehonderd, benevens de verzekering dat, in den naasten veldtocht, onze penoenen den hertogelijken standaard overal zullen volgen! . . .

Ziedaar de verklaringen, welke ik mijnen edelen vorst verschuldigd was. Ik koester de hoop dat zij wel zullen opwegen tegen de booze aantijgeningen mijner vijanden.

— Wij moeten ronduit bekennen, graaf, dat gij uwe zaak op schitterende wijze verdedigd hebt; verder dat uwe staatkundige zienswijze zeer wel met de onze overeenkomt.

— Dus mag ik de zaak als afgedaan beschouwen?

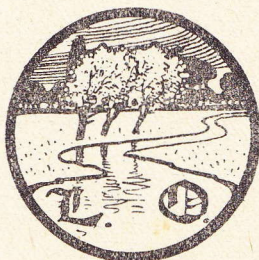
— Nog niet. Wij willen alle overijling vermijden en u later ons besluit bekend maken. — Laat ons nu gaan!

GEMEENTE!

EEN VERHAAL UIT DE XIIe EEUW.

DOOR

C. DE KINDER.

LODEWIJK OPDEBEEK

Uitgever.

— ANTWERPEN —

1914.